

УДК 336.025

Олена Курило,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, доцент ДВНЗ
«Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Olena Kurilo
PhD of Economics, Senior Researcher, docent
"Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

NEW TRENDS IN THE FINANCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC AND POLITICAL INSTABILITY

Анотація. У статті досліджуються проблеми і перспективи розвитку фінансової політики і фінансової системи в умовах економічної та політичної нестабільності в Україні. Розкриваються проблеми державних фінансів на сучасному етапі.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова система, податкова реформа, бюджетна система, реформування системи соціального страхування.

Аннотация. В статье исследуются проблемы и перспективы развития финансовой политики и финансовой системы в условиях экономической и политической нестабильности в Украине. Раскрываются проблемы государственных финансов на современном этапе.

Ключевые слова: финансовая политика, финансовая система, налоговая реформа, бюджетная система, реформирование системы социального страхования.

Abstract. The development of the financial policy and financial system in the context of the economic and political instability in Ukraine are analyzed in the article. The author investigates the contemporary problems of public finances in Ukraine.

Keywords: financial policy, financial system, tax reform, budget system, reform of the social insurance system.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. В економіці України спостерігається тенденція накопичення системних проблем. Незбалансованість системи державних фінансів на сучасному етапі формують головні загрози для макроекономічної стабільності в Україні. В умовах посилення кризових явищ в економіці та зростання політичної напруженості важливим завданням постає розробка ефективної

фінансової політики та окреслення перспектив розвитку фінансової системи країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем реформування системи державних фінансів в Україні, розробці нової моделі управління фінансами присвячені наукові роботи багатьох українських вчених, таких як, В. Федосов, С. Юрій, В. Опарін, О. Романенко, С. Гасанов, Л. Гордієнко, Т. Єфименко, Я. Квач, В. Кудряшова, І. Луніна, О. Молдован, М. Постула, А. Соколовська, І. Чугунов та ін. В роботах вітчизняних науковців аналізується стан державних фінансів в сучасних кризових умовах, підкреслюється необхідність реформування фінансової системи України, зокрема моделей податкової та бюджетної політики.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз нових тенденцій у фінансовій політиці і фінансовій системі в умовах економічної та політичної нестабільності в Україні та перспектив впровадження нової моделі регулювання економіки.

Виклад основного матеріалу. Економічна політика України реалізується в межах виконання угоди з Міжнародним валютним фондом про Механізм розширеного фінансування (EFF), що зазначено в Меморандумі про економічну та фінансову політику від 01 вересня 2016 року, Прогнозі економічного та соціального розвитку України на 2017 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2018 і 2019 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 01 липня 2016 року № 399 «Про схвалення Прогнозу економічного та соціального розвитку України на 2017 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2018 і 2019 роки»), а також макроекономічному прогнозі Національного банку України [1].

У 2017 році обсяг перерозподілу ВВП через бюджет, за прогнозами, досягне 34%. За останні роки банківська система втратила 45% свого потенціалу, що знайшло відображення на фінансовому становищі українських

підприємств – за різними оцінками, вони втратили від 80-ти до 120 млрд. грн. [2]. У нових політичних та економічних умовах спостерігається тенденція до змінення пріоритетів в бюджетному фінансуванні. Мова йде про збільшення фінансування на обороноздатність держави, міжнародну діяльність, соціальну підтримку населення, зарплати вчителям та лікарям, розвиток дорожньої інфраструктури, підтримку АПК, підтримку місцевих і регіональних бюджетів в рамках децентралізації. У поточному бюджеті видатки споживання складають 92%, проте в бюджеті не заплановано в необхідних обсягах видатків на розвиток економіки. Наголошено тільки на необхідності збільшення доходів за рахунок власних ресурсів, стимулюючи розвиток економіки, а не за рахунок кредитів МВФ [2].

Основні напрями бюджетної політики на 2017 рік були розроблені Міністерством фінансів відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Коаліційної угоди, завдань Плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік і Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" та ґрунтуються на положеннях програм співпраці з МВФ та іншими міжнародними організаціями. В бюджетній резолюції на 2017 рік показані основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2018 та 2019 роки. Прогнозується, що номінальний валовий внутрішній продукт у 2017 р. складатиме 2584,9 млрд. грн., у 2018 та 2019 рр. – зросте відповідно до 2867,5 млрд. грн. та 3148,4 млрд. грн. Темпи зростання ВВП складатимуть 3% у 2017 р., 4% у 2018 і також 4% у 2019 . Граничний обсяг бюджетного дефіциту буде на позначці 3%, 2,5% та 2,3 відповідно. Планується, що рівень безробіття зменшиться з 8,6% у 2017 р. до 8,3 у 2018 р. та 8,0% у 2019 р. Прогнозується, що бюджетна політика сприятиме також зменшенню обсягу державного боргу з 66% ВВП у 2017 р. до 63,9% у 2018 р. та 61,8% у 2019 р. [3]. Видатки державного бюджету передбачено збільшити насамперед на міжбюджетні трансферти, об-

слуговування боргових зобов'язань, обороноздатність держави і соціальні виплати [4; с.11].

Несприятливий інвестиційний клімат в країні, зниження світових цін на сировинні товари, скорочення кредитування економіки та погіршення прогнозу розвитку світової економіки на 2017 рік створюють додаткові ризики недосягнення прогнозованого зростання реального валового внутрішнього продукту та недостатнього надходження доходів у державний бюджет. За даними Національного банку України, чистий приплив прямих іноземних інвестицій у 2016 році становив лише 2,3 млрд. дол. США, при цьому більша їх частина спрямована в банківський сектор у зв'язку з необхідністю докапіталізації банків. Водночас залишки наданих банками кредитів у гривні зменшилися на 3,4 млрд. грн., а в іноземній валюті – на 1,5 млрд. дол. США [4; с.4].

Останні роки в системі державних фінансів спостерігається надмірна фіскальна направленість податкової політики, неефективна політика витрачання коштів, непрозора практика державних закупок товарів і послуг, відсутність контролю за витрачанням державних коштів та деструктивна боргова політика. Занадто високі ставки податків на прибуток підривають підприємницьку ініціативу, спричиняють посилення податкового навантаження на бізнес, стримують економічний розвиток. Діюча в Україні податкова система створює перешкоди для ведення бізнесу, призводить до посилення процесу ухиляння від податків та зростання тіньової економіки. За розрахунками Міністерства економічного розвитку в 1-му півріччі 2016 року рівень тіньової економіки склав 38% від офіційного ВВП, що на 4 процентні пункти менше порівняно з показником відповідного періоду 2015 року [5].

В таких умовах виникла необхідність розробки нової стратегії системи державних фінансів, яка повинна бути здійснена на основі глибокого аналізу проблем в системі державних фінансів України і включати в себе нові

тенденції ринкової моделі. Податкова реформа націлена на перехід від контролюючої функції фіскальних органів до обслуговуючої ролі, зменшення кількості податків, їх розміру та спрощення порядку розрахунку і сплати, впровадження електронних сервісів для платників.

Реформування бюджетно-фінансової політики охоплює побудову простої та зручною податкової системи, зменшення податкового навантаження на фонд заробітної плати, з незначним розміром державного сектора та стимулюванням розвитку приватного підприємництва, збалансованим державним бюджетом. Метою податкової реформи є створення простої за своєю сутністю, прозорої та справедливої податкової системи. Крім того, передбачається, що результатом її впровадження має стати стимулювання інвестицій в економіку. Згідно з введенням спрощеної системи оподаткування прогнозується встановити єдину ставку 20 % на чотири базових податки: податок на додану вартість; єдиний соціальний внесок (у 2017 р. – 22%), податок на доходи фізичних осіб (у 2015 р. він становив від 15 до 20%); податок на прибуток (у 2015 р. ставка податку на прибуток складала 18%). За даними Державного казначейства, на фоні зниження у 2016 р. розміру єдиного соціального внеску удвічі, надходження до бюджету зменшились на 29 % до 131,9 млрд. грн. [5]. З 1 січня 2018 року планується об'єднати єдиний соціальний внесок та податок на доходи фізичних осіб на рівні 20%, тобто зменшити в цілому оподаткування заробітних плат удвічі.

Подальше реформування податкової системи охоплює переважно заходи щодо спрощення адміністрування податків, податкові канікули для новоствореного малого бізнесу, єдиний реєстр ПДВ, передача баз від Державної фіскальної служби до Мінфіну. В Україні планується створення індустріальних (промислових) парків, у межах яких учасники можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, проводитись науково-дослідна робота, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій [6].

У 2017 році уряд України спільно з міжнародними експертами започаткував трансформацію системи соціального страхування, зокрема пенсійної реформи. Таке реформування передбачене Меморандумом про співробітництво з Міжнародним валютним фондом. Головною метою таких заходів є скорочення дефіциту Пенсійного фонду та збільшення пенсійних виплат. Наразі в Україні діє солідарна система, коли працюючі українці утримують пенсіонерів. Дефіцит Пенсійного фонду у 2016 р. досягнув 145 млрд., а у 2017 році, згідно бюджету, складатиме 141 млрд. грн. [7]. Дефіцит Пенсійного фонду різко збільшився на 40 млрд. грн. у 2016 р. після зниження ставки єдиного соціального внеску з 37% до 22%, який компенсується за рахунок державного бюджету. «11% ВВП йде на виплату пенсій, на дотацію, – прокоментував ситуацію в Пенсійному фонді Міністр соціальної політики Андрій Рева. Ці гроші повинні бути направлені на розвиток освіти, на дороги, на медицину, на інфраструктуру» [7].

Реформою прогнозується впровадження 3-х рівнів пенсійної системи: солідарної, накопичувальної та добровільної. Внески в солідарну пенсійну систему складають нині і будуть складати після проведення реформи 22 % від заробітної плати.

Накопичувальна система буде обов'язковою, охопить усіх працюючих, які повинні будуть платити внесок. На сьогодні його платять тільки 62% працюючих: з 16 млн. працюючих українців внески у Пенсійний фонд платять тільки 10 млн. чоловік. Решта категорій, такі як працівники аграрної галузі, нотаріуси, працівники сфери послуг, та інші звільнені від сплати цих внесків. При накопичувальній

системі працюючі будуть платити внески на індивідуальний особистий рахунок, кошти якого можуть бути направлені на пенсію. При добровільній пенсійній системі частину заробітної плати можна буде перераховувати в приватний пенсійний фонд.

Отже, при новій системі 22 % із заробітної плати треба буде виплачувати в солідарну систему і декілька процентів внеску – в накопичувальну. Так, одним із законопроектів пропонувався, що усім українцям молодшим за 35 років необхідно відраховувати додатково 2% від заробітної плати на індивідуальні пенсійні рахунки у 2017 р. і 7% – у 2022 р. [8].

В результаті пенсійної реформи також буде знижено страховий стаж, який є необхідним для отримання пенсії. У довгостроковій перспективі розмір пенсії повинен бути збільшений, а дефіцит Пенсійного фонду має бути ліквідованим до 2024 року.

Висновки. Таким чином, в умовах економічної і політичної нестабільності уряд України шукає шляхи подолання кризових явищ. Характерними рисами демократичної країни є верховенство закону, розвинена економіка, децентралізація влади, розвиток місцевого самоврядування, динамічне громадянське суспільство. Україна продовжуватиме політичні, соціально-економічні, законодавчі та інституційні реформи, необхідні для ефективної реалізації запланованих програм. З огляду на важливість проведення реформ необхідно запроваджувати світовий і європейський досвід регулювання економіки в українській практиці. Важливим елементом цього процесу є побудова справедливої, науково-обґрунтованої та збалансованої фінансової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547>
2. Комітет з питань фінансової політики і банківської діяльності розглянув проект Державного бюджету на 2017 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/134844.html>

3. Уряд схвалив проект Основних напрямів бюджетної політики на 2017 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/uriad-skhvalyv-proekt-osnovnykh-napriamiv-biudzhetnoi-polityku-na--rik?category=bjudzhet#sel>

4. Висновки щодо проекту Закону України „Про Державний бюджет України на 2017 рік” / Рахункова палата – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16749818/Vysnovki_proekt_DB_2017.pdf?subportal=main

5. Надходження від ЄСВ у 2016 році зменшились на 29%. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finbalance.com.ua/news/Nadkhodzhennya-vid-SV-u-2016-rotsi-zmenshilisya-na-29>.

6. Головні пріоритети уряду Гройсмана на 2016 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dero.ua/ukr/politics/golovni-prioriteti-uryadu-groysmana-na-2016-rik-19052016153000>

7. «Налог для всех». Как в 2017 году изменится жизнь украинских пенсионеров. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/pensionnyu-vozrast-povyshenie-i-nalog-dlya-vseh-kak-izmenitsya-zhizn-ukrainskih-pensionerov-v-2017-m--791697.html>

8. Как пенсионная реформа изменит жизнь украинцев: ответы на главные вопросы. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hyser.com.ua/business_and_finance/kak-pensionnaya-reforma-izmenit-zhizn-ukrainsk-otvety-na-glavnye-voprosy-166603